

Pomoc jest w drodze

**Raport z pilotażu Mobilnych Sklepów Społecznych
w gminach Kartuzy i Władysławowo**

Bank Żywności
w Trójmieście

Dlaczego Mobilne Sklepy Społeczne?

Mobilne Sklepy Społeczne są kontynuacją formuły Sklepów Społecznych – punktów, w których osoby potrzebujące mogą samodzielnie, bezpłatnie i regularnie wybierać niezbędną pomoc żywnościową. Takie placówki istnieją i z powodzeniem funkcjonują w Trójmieście od ponad 5 lat. W 2022 roku w porozumieniu z władzami gmin uruchomiliśmy cztery kolejne Sklepy, tym razem poza Trójmiastem: w Kosakowie, Wejherowie, Bolszewie i Redzie. Punkty te łączą pomoc społeczną z niemarnowaniem żywności – niemal cały asortyment tych punktów to produkty z krótkimi terminami ważności, które pozyskujemy od sieci handlowych, lokalnych producentów i hurtowników.

Jednym z głównych wyzwań było dla nas umożliwienie przeniesienia idei Sklepów Społecznych na tereny o mniejszym zagęszczeniu ludności oraz z mniejszym dostępem do źródeł darowizn żywnościowych. Dlatego zdecydowaliśmy się na pilotaż Mobilnych Sklepów Społecznych – ruchomych punktów wsparcia żywnościowego, które mogłyby docierać z konkretną pomocą rzeczową do mieszkańców gmin oddalonych od Trójmiasta, gdzie zarówno działalność pozarządowych organizacji charytatywnych, jak i oferta działań pomocowych są znacznie ograniczone.

Idea Mobilnych Sklepów Społecznych jest odpowiedzią na największą przeszkodę w powstaniu stacjonarnych Sklepów Społecznych, jaką stanowi brak stałych przestrzeni lokalowych oraz niewystarczające środki na partycypację w kosztach obsługi placówki stacjonarnej ze strony gmin.

Założenia wstępne

W ramach pilotażu zorganizowaliśmy regularne, cotygodniowe wizyty Mobilnego Sklepu Społecznego na terenie gmin Kartuzy oraz Władysławowo w okresie trzech miesięcy. Celem pilotażu było zapewnienie doraźnej pomocy żywnościowej dla klientów GOPS, ale też przetestowanie w praktyce Mobilnych Sklepów Społecznych, które mogą stanowić alternatywę dla stacjonarnych placówek. Ponadto funkcjonowanie MSS może stanowić doskonałe uzupełnienie wsparcia żywnościowego oferowanego w ramach kończącego się obecnie Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa (od 2023 roku planowane jest wdrożenie programu pod nazwą Fundusze Europejskie – Pomoc Żywnościowa, finansowanego ze środków ESF+ UE – opóźnienia we wdrożeniu programu mogą doprowadzić do całkowitego braku wsparcia żywnościowego dla osób potrzebujących z terenów gmin oddalonych od aglomeracji Trójmiasta).

Mobilne Sklepy Społeczne mogły funkcjonować dwojako: w lokalach użyczonych przez gminę lub organizację działającą na jej terenie lub jako tymczasowe zadaszone stoisko umiejscowione w miejscu publicznym. W przypadku obu Partnerów zdecydowano o stacjonarnym umiejscowieniu MSS. W Kartuzach był to lokal użyczony przez Stowarzyszenie Otwarte Kaszuby, we Władysławowie pomieszczenie w siedzibie Ośrodka Pomocy Społecznej.

Podczas każdego wydania dla beneficjentów Mobilnych Sklepów Społecznych dostępne było 20 pakietów żywnościowych, każdy o wadze co najmniej 2,5 kg. W przypadku osób gospodarujących wspólnie z innymi (np. w rodzinach) pracownik socjalny miał możliwość przyznania większej liczby pakietów na pojedyncze skierowanie (wielokrotność 2,5 kg). Wprowadzony limit wagowy wynikał z jednej strony z potrzeby niezależniania skierowanych osób od wsparcia dostępnego w Mobilnym Sklepie Społecznym (w zamyśle jest to świadczenie uzupełniające), z drugiej z faktu, że dostępne produkty miały krótkie

terminy ważności i pobranie ich w dużej ilości mogłoby skutkować zmarnowaniem części artykułów.

Produkty spożywcze oraz sprzęt niezbędny do prowadzenia wydań zapewniał Bank Żywności w Trójmieście (o ile w punktach wydawania nie były dostępne np. lodówki czy regały). Żywność w większości była pozyskiwana z darowizn od lokalnych sklepów popularnych sieci handlowych, asortyment uzupełniały m.in. warzywa i owoce pozyskiwane bezpośrednio od hurtowników.

Pilotaże polegały na przeprowadzeniu 12 wizyt Mobilnego Sklepu Społecznego w każdej z gmin biorącej udział w projekcie. W Kartuzach pierwsze wydanie odbyło się 6 września, we Władysławowie – 15 września.

Gmina Kartuzy

Bank Żywności w Trójmieście do 2022 roku nie współpracował trwale z żadnymi partnerami z gminy. Po wybuchu wojny w Ukrainie nawiązaliśmy współpracę ze Stowarzyszeniem Otwarte Kaszuby, które koordynowało działania na rzecz uchodźców na terenie Kartuz. W ubiegłych latach Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kartuzach posiadał w swojej ofercie świadczenia z zakresu pomocy żywnościowej w postaci udziału w Programie Operacyjnym Pomoc Żywnościowa 2014-2020, a także zapewnienia ciepłych posiłków z opcją dowozu dla osób potrzebujących (usługa częściowo odpłatna).

Pilotaż Mobilnego Sklepu Społecznego w Kartuzach odbywał się w partnerstwie trójstronnym Banku Żywności w Trójmieście, Gminy Kartuzy (reprezentowanej przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej) oraz Stowarzyszenia Otwarte Kaszuby. Bank Żywności odpowiadał za organizację i obsługę transportów żywności, Otwarte Kaszuby zapewniły odpowiednie miejsce prowadzenia wydań żywności, zaś po stronie Gminy leżało wystawianie skierowań dla beneficjentów w ramach świadczeń pomocy społecznej.

Głównym kryterium decydującym o możliwości uzyskania skierowania do Mobilnego Sklepu Społecznego było kryterium dochodowe, o czym zdecydowali pracownicy GOPS. Skierowania wystawiane były na okres 1 miesiąca i w każdym z trzech miesięcy funkcjonowania MSS uzyskiwały je inne osoby.

Dzięki współpracy ze Stowarzyszeniem Otwarte Kaszuby tymczasowy Mobilny Sklep Społeczny funkcjonował raz w tygodniu (w każdy roboczy wtorek od września do listopada) w dobrze skomunikowanym lokalu na terenie rynku w Kartuzach przy ul. Dworcowej w Kartuzach. Dzięki takiemu umiejscowieniu Sklep Społeczny mógł skuteczniej „wtopić się” w otoczenie, a osoby, które z niego

korzystały, nie czuły się stygmatyzowane. Podczas kilku pierwszych wydań Klienci i Klientki byli zaskoczeni możliwością samodzielnego wyboru potrzebnych produktów spożywczych, co wciąż jeszcze stanowi rzadkość w przypadku świadczeń pomocy rzeczowej.

Część Klientów i Klientek z początku wyrażała niepokój związany z faktem, że zdecydowana większość dostępnych produktów posiadała krótkie terminy ważności (były to artykuły uratowane przed zmarnowaniem z sieci handlowych), jednak po kilku wizytach przekonali się, że takie jedzenie również jest pełnowartościowe i bezpieczne.

W przypadkach, gdy po zakończonych wydaniach w Mobilnym Sklepie Społecznym pozostawały produkty, były one przekazywane do punktu wsparcia dla osób uchodźczych z Ukrainy, prowadzonego przez Stowarzyszenie Otwarte Kaszuby.

Gmina Władysławowo

Bank Żywności w Trójmieście do 2022 roku współpracował z gminą Władysławowo w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa, ale nie posiadał na terenie gminy żadnych partnerów wśród organizacji pozarządowych. Oprócz wsparcia w postaci POPŻ OPS we Władysławowie nie posiadał dotychczas w swojej ofercie stałych świadczeń z zakresu pomocy żywnościowej.

Pilotaż na terenie gminy odbywał się w partnerstwie Banku Żywności w Trójmieście z Ośrodkiem Pomocy Społecznej we Władysławowie. Bank Żywności odpowiadał za organizację i obsługę transportów żywności, zaś po stronie OPS leżało wystawianie skierowań dla beneficjentów oraz zapewnienie przestrzeni do prowadzenia wydań produktów spożywczych.

Głównym kryterium decydującym o możliwości uzyskania skierowania do Mobilnego Sklepu Społecznego była sytuacja rodzinna, w drugiej kolejności brano pod uwagę kryterium dochodowe. Skierowania wystawiane były na okres 1 miesiąca, ale część klientów miała możliwość kontynuacji w kolejnym miesiącu. Ponadto w przypadku klientów gospodarujących w dużych rodzinach skierowania były wystawiane na wielokrotność pojedynczego pakietu 2,5 kg (nawet do 10 kg na skierowanie).

Mobilny Sklep Społeczny we Władysławowie funkcjonował raz w tygodniu (w robocze czwartki, począwszy od 15 września) w pomieszczeniu w siedzibie OPS. Takie umiejscowienie było komfortowe dla klientów, ale również dla pracowników socjalnych, którzy mogli samodzielnie przekonać się, jak funkcjonuje MSS. Z relacji klientów i klientek wynikało, że otrzymywane wsparcie oceniają jako bardzo przydatne, a często atrakcyjniejsze od produktów długoterminowych uzyskiwanych w ramach POPŻ. Dodatkowo podkreślaną wartością była możliwość samodzielnego wyboru produktów.

Wnioski z pilotaży

Inicjatywa spotkała się z bardzo pozytywnym odzewem partnerów instytucjonalnych (OPS, gmin i organizacji pozarządowej). Partnerzy z ośrodków pomocy społecznej podkreślali również, że wsparcie w formule dystrybucji żywności świeżej jest atrakcyjnym uzupełnieniem oferty pomocowej.

Duża część klientów zwracała uwagę, że produkty dostępne w Mobilnych Sklepach Społecznych są dobrej jakości i stanowią doskonałe uzupełnienie lub wręcz alternatywę dla żywności otrzymywanej w ramach pakietów POPŻ. Za duży walor uznano także możliwość samodzielnego wyboru potrzebnych produktów, co wciąż jeszcze stanowi raczej wyjątek niż regułę w działaniach z zakresu pomocy rzeczowej.

Żywność pozyskiwana w ramach pilotażu pochodziła zarówno z darowizn otrzymywanych do centralnego magazynu Banku Żywności w Trójmieście, jak i z lokalnych sklepów sieci handlowych z terenów Kartuz i Władysławowa. W przypadku darowizn z lokalnych sklepów wyzwaniem było utrzymanie ciągłości łańcucha dostaw. Kierownictwo sieci handlowych preferuje stałe, regularne i długoterminowe partnerstwo, dlatego na przyszłość rekomendowane jest uruchomienie stałego sklepu i/lub nawiązanie współpracy z lokalnymi organizacjami pomocowymi w celu zapewnienia ciągłości odbiorów. Pomaga to też w zachowaniu wysokiej różnorodności dostępnych produktów oraz niesie z sobą wymierny efekt ekologiczny.

Podczas gdy w Kartuzach pracownicy socjalni zdecydowali, by skierowania przyznawać jako dodatkową pomoc dla beneficjentów, którzy już korzystają z innych świadczeń, we Władysławowie część skierowań trafiła do osób, które nie były wcześniej klientami OPS. Warto w tym miejscu podkreślić potencjał Sklepów Społecznych jako punktów pomocy dla osób w trudnej sytuacji życiowej, które nie spełniają ustawowego kryterium uprawniającego do korzystania ze świadczeń finansowych lub rzeczowych. W ten sposób można więc wspierać klientów pomocy społecznej tak, by zapobiec dalszemu pogarszaniu się ich sytuacji materialnej.

Perspektywy rozwoju

Przeprowadzenie dwóch pilotaży Mobilnych Sklepów Społecznych pozwoliło nam na określenie kilku kierunków, w jakich można rozwijać współpracę z gminami w tym zakresie.

UTRZYMANIE FORMUŁY MOBILNEGO SKLEPU SPOŁECZNEGO

Mobilny Sklep Społeczny mógłby działać w zależności od potrzeb w wybranych miesiącach, kiedy na terenie gminy wzrasta zapotrzebowanie na pomoc żywnościową (np. w miesiącach jesienno-zimowych) lub ze zmienną częstotliwością (w formule pop-up – Sklep Społeczny otwierany na wyznaczony okres, po którym „znika”). Prowadzenie Mobilnego Sklepu Społecznego można realizować w partnerstwie z inną organizacją pozarządową, która działa na terenie gminy, jednak dla zapewnienia odpowiedniego asortymentu konieczne będzie utrzymanie ścisłej współpracy z Bankiem Żywności w Trójmieście.

Korzyści i szanse

- Potencjalnie wysoka wartość pomocy (pakietu żywnościowego) w stosunku do nakładów finansowych,
- Okresowa niezależność od programów pomocowych na szczeblu krajowym (FEAD, PEAD),
- Możliwość szybkiego dostosowania do zmieniających się potrzeb/tendencji,
- Okresowe poszerzenie wachlarza usług wsparcia oferowanych przez OPS.

Trudności i zagrożenia

- Stosunkowo wysokie koszty prowadzenia, w tym transport, odbiory lokalu itd.,
- Mały wybór ze względu na ograniczenie asortymentu wynikające z niechęci darczyńców do krótkoterminowej współpracy, brak zgody sieci handlowych na okazjonalne, nieregularne odbiory żywności,
- Okresowe, nieregularne obciążenie pracowników OPS dodatkowymi obowiązkami,
- Ryzyko obniżenia standardu usług,
- Brak długotrwałego efektu włączeniowego – typowa pomoc żywnościowa, utrzymanie poczucia bezradności i roszczeniowości.

Perspektywy rozwoju

STWORZENIE STACJONARNEGO SKLEPU SPOŁECZNEGO

Regularna działalność Sklepu Społecznego oznacza regularne nakłady finansowe, ale też długofalowe poszerzenie oferty pomocowej, jaką dysponuje OPS. Sklep Społeczny jako zadanie zlecone przez OPS nie jest uzależniony od progów finansowych określonych w Ustawie o pomocy społecznej, co oznacza, że jest konkretnym działaniem wspierającym dla osób, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej, ale nie spełniają kryteriów uprawniających do uzyskania świadczeń z OPS.

Korzyści i szanse

- Wysoka wartość pomocy (pakietu żywnościowego) w stosunku do nakładów finansowych,
- Niezależność od programów pomocowych na szczeblu krajowym (FEAD, POPŻ),
- Podkreślanie innowacyjności rozwiązań społecznych na terenie gminy,
- Poszerzenie wachlarza usług wsparcia bez skrępowania wskaźnikami ustalonymi w Ustawie o pomocy społecznej,
- Długotrwały efekt integracyjny,
- Wczesne reagowanie – zapobieganie wzrostowi odsetka osób potrzebujących (przyszłych klientów OPS),
- Outsourcing części zadań i usług z zakresu pracy pracowników socjalnych,
- Długofalowy efekt ekologiczny – przeciwdziałanie marnowaniu żywności z lokalnych źródeł (sieci handlowe, producenci, osoby indywidualne).

Trudności i zagrożenia

- Konieczność długofalowej partycypacji w kosztach,
- Dodatkowe obowiązki dla pracowników OPS, wynikające z bieżącej obsługi Sklepu Społecznego,
- Konieczność dysponowania lokalem dostosowanym do wydawania żywności świeżej (dostęp do mediów, odbiory san-epid itp.).

Realizacja projektu i opracowanie raportu:

Bank Żywności

w Trójmieście

Partnerzy projektu:

Projekt dofinansowany ze środków Województwa Pomorskiego.

**URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO**

Związek Stowarzyszeń Bank Żywności w Trójmieście

e-mail: biuro@bztrojmiasto.pl

tel. 58 325 24 48

